

Nr 74

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 46 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 26 februari 1965, föreslagit riksdagen att a) för Tillskott till Uddevallavarvet aktiebolag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 40 000 000 kr., b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 500 000 000 kr. till svensk varvsindustri på de villkor och enligt de grunder som angivits i statsrådsprotokollet, samt c) beträffande de år 1963 av riksdagen beslutade kreditgarantierna godkänna de ändrade villkor och grunder som angivits i statsrådsprotokollet.

Beträffande den närmare innebörden av propositionsförslaget, vilket avser dels fortsatt finansieringshjälp åt svensk varvsindustri, dels ock visst kapitaltillskott till Uddevallavarvet aktiebolag, får utskottet hänvisa till det följande och i övrigt till statsrådsprotokollet.

I anledning av propositionen har väckts två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Yngve Nilsson m. fl.* (I: 662) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: 781), i vilka hemställts 1. att riksdagen måtte a) bifalla förslaget att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 500 milj. kr. till svensk varvsindustri på de i propositionen angivna villkoren, b) avslå förslaget om att 40 milj. kr. i nuvarande läge ställes till förfogande för Uddevallavarvet; 2. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning för att klarlägga a) Uddevallavarvets framtida förutsättningar att bestå som produktionsenhet inom branschen, b) huruvida en breddning av varvets produktionsprogram erfordras för att åstadkomma lönsamhet och säkra sysselsättningen; samt 3. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att utredningens resultat snarast föreläggas riksdagen jämte därav föranledda förslag till åtgärder.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande motionsyrkanden får utskottet hänvisa till motionen II: 781.

Utskottet. I den föreliggande propositionen framläggs förslag dels om fortsatt finansieringshjälp åt svensk varvsindustri och dels om visst kapitaltillskott till Uddevallavarvet aktiebolag.

Vad först angår frågan om fortsatt hjälp åt den svenska varvsindustrin må erinras om att de svenska varven enligt beslut av 1963 års riksdag erhöi finansieringshjälp i form av statliga kreditgarantier på 400 milj. kr.; därutöver beviljades särskilda kreditgarantier för finansieringen av verksamheten vid Uddevallavarvet. Det brydsamma läge, vari vår varvsindustri då befann sig, består i allt väsentligt fortfarande. Med hänsyn till varvsindustrins betydelse från sysselsättnings- och exportsynpunkt framstår det därför som angeläget att den finansieringshjälp som redan lämnats får fortsätta, så att denna industri förmår hävda sig i den internationella konkurrensen. Propositionsförslaget innebär i förevarande del att 1963 års finansieringshjälp utökas med 500 milj. kr. och att de nya garantierna ges en löptid av högst 15 år emot nuvarande löptid av högst 10 år, varigenom varvens möjligheter att använda garantierna för upplåning på den svenska kapitalmarknaden ökas. De nya garantierna förutsätts skola avse dels varvens per den 31 december 1964 utelöpande nybyggnadskrediter samt krediter hänförliga till varvens då ineliggande orderstock, och dels krediter hänförliga till under åren 1965—1966 tecknade nybyggnadskontrakt avseende för vart och ett av åren högst det antal bruttoregister-ton som motsvarar medeltalet av produktionen hos resp. varv under 1962—1964.

Utskottet biträder vad sålunda föreslagits. Likaså tillstyrker utskottet att de generella garantier som beslöts år 1963 — i den mån de ännu inte tagits i anspråk — får utnyttjas under samma betingelser som de nya garantierna och att löptiden därvid bestäms till 15 år. Om så av särskilda upplåningstekniska skäl befinnes påkallat bör kreditgaranti kunna utställas i utländsk valuta.

Med avseende på Uddevallavarvet innebär propositionsförslaget att ett kapitaltillskott på 40 milj. kr. tillförs varvet. Tillskottet förutsätts ske på villkor i huvudsak att staten skall äga rätt till återbetalning av beloppet jämte sex procent ränta ur uppkommande utdelningsbar vinst för bolaget innan utdelning får ske. Medelsanvisningen föreslås skola ske på tilläggsstat för budgetåret 1964/65 under fonden för låneunderstöd.

I motionerna I: 662 och II: 781 yrkas avslag på propositionsförslaget i denna senare del; tillika påyrkas en skyndsamt utredning för att klarlägga Uddevallavarvets framtida förutsättningar att bestå som produktionsenhet inom branschen samt huruvida en breddning av varvets produktionsprogram erfordras för att åstadkomma lönsamhet och säkra sysselsättningen.

I syfte att erhålla ytterligare informationer om läget vid Uddevallavarvet och utsiktterna för den fortsatta driften därstädes har utskottets vederbörande avdelning trätt i förbindelse med representanter för företagsledningen. De upplysningar som därvid erhållits, sammanställda med den i propositionen lämnade redogörelsen, kan sammanfattas på följande sätt.

Frågan om varvets sysselsättningsmöjligheter och dess produktionsriktning har efter 1963 års rekonstruktion påkallat speciell uppmärksamhet från företagsledningens sida med tanke på det då inledda samarbetet mellan staten och Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag i fråga om Uddevallavarvet. Åtskilligt har därefter gjorts i syfte att höja varvets effektivitet, bl. a. på utrustningssidan. Även om varvet inte arbetar under fullt rationella betingelser anses utfallet av de sista två årens kontraktsåtaganden i stort sett inte sämre än vid den svenska varvsindustrin i övrigt. Eftersom uppgörelsen med Eriksberg siktat till ett tioårigt samarbete har ansträngningarna måst inriktas på att hålla driften vid liv i en omfattning som inte på allvar äventyrar sysselsättningen inom orten och under former som på sikt anses ägnade att skapa nya arbetstillfällen. En krympning av den egentliga varvsindustrin i förening med en övergång till ett bredare produktregister har därvid kommit i blickpunkten. En omställning av produktionen betecknas emellertid som en synnerligen invecklad och kapitalkrävande procedur, och företagsledningens möjligheter att genomföra ytterligare rationaliseringsåtgärder bedöms som starkt begränsade. Positiva faktorer i sammanhanget utgör den relativt goda tillgången på arbetskraft inom orten och förhandenvaron av en tekniskt skicklig och yrkeskunnig arbetarstam samt en god arbetsvilja. Det kapitaltillskott som enligt propositionsförslaget skall tillföras varvet bedöms av företagsledningen som nödvändigt om inte varvet mycket snart skall nödgas träda i likvidation. Ett uppskov med denna stödåtgärd skulle — fränsett de ödesdigra skadeverkningarna därav ur psykologiska synpunkter — kullkasta varvets produktionsprogram och beröva det möjligheten att ta upp beställningar med sikte på 1967 års produktion, eftersom arbetet på ett fartygsvarv erfarenhetsmässigt kräver planering åtminstone två år i förväg.

För egen del har utskottet övertygats om det nödvändiga i att den i propositionen förordade finansieringsåtgärden — sedd väsentligen som en sysselsättningsfråga — vidtas nu. Utskottet kan alltså inte biträda det i motionerna I: 662 och II: 781 framställda avslagsyrkandet. Inte heller innebär det enligt utskottets mening en f. n. framkomlig utväg att, såsom motionärerna föreslår, igångsätta en utredning rörande varvets framtida förutsättningar att bestå som produktionsenhet. Utskottet — som utgår från att såväl Kungl. Maj:t som företagsledningen med uppmärksamhet följer frågan om varvets verksamhet och dess framtida produktionsriktning jämte vad därmed sammanhänger — tillstyrker sålunda att Uddevallavarvet genom anslag på tilläggsstat för innevarande budgetår tillförs det i propositionen begärda kapitaltillskottet på 40 milj. kr. under de villkor som anges i statsrådsprotokollet.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 662 och II: 781, såvitt nu är i fråga, för
Tillskott till Uddevallavarvet aktiebolag på tilläggsstat II

till riksstaten för budgetåret 1964/65 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.;

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att med beaktande av vad utskottet anfört ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 500 000 000 kr. till svensk varvsindustri på de villkor och enligt de grunder som angivits i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 26 februari 1965;

c) beträffande de år 1963 av riksdagen beslutade kreditgarantierna godkänna de ändrade villkor och grunder som angivits i statsrådsprotokollet;

II. att motionerna I: 662 och II: 781, såvitt de avser utredning angående Uddevallavarvet, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 april 1965

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 75.

Särskilt yttrande

av herrar *Kajser, Akerlund, Bohman* och *Björkman*, vilka anfört:

»Det samarbete, som inleddes mellan staten såsom ägare till Uddevallavarvet och Eriksbergs mekaniska verkstad år 1963, syftade bl. a. till att tillföra Uddevallavarvet fartygsbeställningar samt höja varvets effektivitet. Under de två år som gått har utfallet av åtagandena i fråga om fartygskontrakt varit i stort sett inte sämre än vid den svenska varvsindustrien i övrigt. Detta torde få tillskrivas höjningen av varvets effektivitet bl. a. genom förbättring av dess utrustning. Ännu arbetar varvet dock inte under fullt rationella betingelser. Förhandenvaron av en tekniskt skicklig ledning och yrkeskunnig arbetarstam samt en god arbetsvilja gör det motiverat att i möjlig mån fortsätta arbetet på utrustningens förbättring samtidigt som alla möjligheter energiskt och målmedvetet bör tillvaratas att rationalisera och förbilliga arbetsprocesserna. En viss krympning av skeppsbyggnadsverksamheten framstår eljest såsom ofrånkomlig. Det kapitaltillskott av 40 milj. kr., som utskottet på Kungl. Maj:ts förslag tillstyrker, bör därför ställas till företagsledningens förfogande för att i första hand och i möjligaste mån föra varvet upp till liknande rationalitet som övriga varv. Därest varvet på sikt skall kunna bestå, är konkurrenskraft enda bärande förutsättning.»